

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента
Загрішевої Надії Володимирівни на дисертацію Соколовської Наталі
Вікторівни на тему «Правове регулювання гендерної рівності за
законодавством України та Великої Британії», подану на здобуття освітньо-
наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право»**

Актуальність теми дисертації. Актуальність теми «Правове регулювання гендерної рівності за законодавством України та Великої Британії» у дослідженні Соколовської Наталі Вікторівни визначається тим фактом, що гендерна рівність є ключовим принципом сучасної демократичної правової держави, без дотримання якого неможливе повноцінне забезпечення прав і свобод людини.

В умовах глобалізації, розвитку правових систем та євроінтеграційного курсу України питання гендерної рівності набуває особливої значущості як на рівні національного законодавства, так і в контексті міжнародно-правових стандартів. Україна, як держава, що активно реформує свої правові та інституційні механізми, зобов'язана забезпечити високі стандарти у сфері гендерної рівності, відповідно до Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Резолюцій Ради Безпеки ООН, актів Ради Європи та директив ЄС.

Разом з тим, варто відмітити той факт, що правове регулювання гендерної рівності у Великій Британії вирізняється глибоко розвиненою нормативно-правовою базою та ефективним механізмом правозастосування, зокрема завдяки Закону про рівність 2010 року (Equality Act 2010). Вивчення досвіду Великої Британії може сприяти вдосконаленню української моделі протидії дискримінації, імплементації кращих практик, а також розробці ефективних інструментів захисту прав осіб, які зазнають гендерної нерівності.

Порівняльно-правовий аналіз національного та британського законодавств у сфері забезпечення гендерної рівності є актуальним не лише в науково-теоретичному, а й у практичному вимірі, для гармонізації українського

законодавства, удосконалення державної політики, судової практики та реалізації стратегічних пріоритетів у сфері прав людини.

Таким чином, дослідження Соколовської Н. В. має не лише наукове, а й практичне значення для розвитку українського правового простору, оскільки визначає ефективні шляхи гармонізації законодавства з міжнародними стандартами, сприяє формуванню гендерної політики нашої держави, а також підвищує рівень захисту прав особи у сучасному світі. Це робить тему особливо актуальною та затребуваною у сучасних умовах правової трансформації України.

Робота відповідає Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, схваленої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26.03.2021 р. № 12-21.

Дисертацію виконано в межах наукових тем Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та права «Тенденції розвитку сучасної правової науки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти» (номер державної реєстрації 0120U100413) та «Сучасні виклики міжнародно-правових відносин і роль України у формуванні світового правопорядку» (номер державної реєстрації 0122U000743).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Здійснення аналізу тексту дисертації свідчить про науково обґрунтований системний підхід авторки до проблеми: аргументовано сформульована актуальність теми, досить чітко визначені об'єкт, предмет, мета та задачі дослідження, комплексно підібраний необхідний для виконання цих завдань методологічний інструментарій. Дисертація Соколовської Н.В. складається зі вступу, трьох розділів, що містять шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура та обсяг дисертації зумовлені метою та завданнями дослідження.

Належний ступінь наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження, що в концентрованому вигляді знайшли відображення у сформульованих здобувачем наукових положеннях, висновках і рекомендаціях,

забезпечено методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних положень; застосуванням комплексу наукових методів, адекватних об'єкту, предмету, меті і задачам дослідження; використанням сучасних досягнень юридичної науки та широкої джерельної бази дослідження; здійсненням апробації основних концептуальних ідей і положень дослідження. Вдалий вибір методів дослідження, аналіз і синтез наукової літератури, нормативно-правових актів та узагальнення отриманої інформації з метою дослідження підходів для розуміння сутності стану гендерної дискримінації на сьогодні та зосередження на найкращих міжнародних практиках, оскільки вони є прикладами найефективніших законів та керівних принципів, дозволили успішно розв'язати поставлені задачі.

Достовірність і наукова новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується їх апробацією у відкритому друку, обговоренням на наукових конференціях, інших наукових заходах. Достовірність одержаних результатів підтверджується не тільки їх суто науковою значимістю, як певною системою здобутих дисертантом нових знань, що заповнюють деякі прогалини в праві, але й їх практичною затребуваністю на сучасному етапі, зокрема для вдосконалення підходів для розуміння сутності стану гендерної дискримінації на сьогодні та зосередження на найкращих міжнародних практиках, оскільки вони є прикладами найефективніших законів та керівних принципів. Проведена авторкою науково-дослідна робота є результатом власних напрацювань здобувачки, яка здійснила вдалу спробу аналізу законодавства, запровадженого Україною та Великою Британією, виявлення, чи мають країни ефективний підхід, та формулюванні підґрунтя для подальшого вдосконалення правової та освітньої бази гендерної рівності країн та виокремлення підходів для розуміння сутності стану гендерної дискримінації на сьогодні та зосередження на найкращих міжнародних практиках, оскільки вони є прикладами найефективніших законів та керівних принципів.

Новизна дослідження полягає насамперед в постановці та актуалізації авторкою питання про те, щоб на підставі комплексного аналізу наявних наукових та нормативних джерел встановити напрями вдосконалення підходів для

розуміння передумов, які впливають на стан гендерної дискримінації в Україні та Великої Британії, стан гендерної дискримінації на сьогодні та зосередження на найкращих міжнародних практиках, оскільки вони є прикладами найефективніших законів та керівних принципів, сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства в цій сфері і практики його застосування.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертація Соколовської Н.В. є комплексним науковим дослідженням гендерної рівності за законодавством України та Великої Британії через призму правового регулювання. У дисертаційному дослідженні здобувачкою чітко, логічно та науково обґрунтовано переважну більшість теоретичних і практичних аспектів, що стосуються окреслення сутності та правових засад компаративного аналізу гендерної рівності в Україні та Великій Британії.

Стосовно наукової новизни отриманих результатів варто зазначити, що дисертація є одним із перших комплексних наукових досліджень гендерної рівності як умови утвердження правової держави, побудови демократичного суспільства та досягнення сталого соціально-економічного розвитку в Україні та Великій Британії через аналіз міжнародного та національного законодавств обох країн. Погоджуючись у цілому з усіма визначеними авторкою складовими новизни дослідження, вважаємо за необхідне акцентувати особливу увагу на основних із них.

Новизна дослідження полягає насамперед в постановці та актуалізації авторкою питання про необхідність теоретичного узагальнення та вирішення наукового завдання про міжнародно-правові механізми регулювання гендерної рівності, що полягає у тому, щоб на підставі комплексного аналізу міжнародних конвенцій, договорів та нормативно-правових актів України та Великої Британії, сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства в цій сфері і практики його застосування.

Так, необхідно підтримати визначення, що досягнення гендерної рівності є не лише політичним чи правовим завданням, але й важливим соціальним та

економічним чинником, необхідним для сталого розвитку суспільства. Воно вимагає подолання гендерних стереотипів, забезпечення рівного доступу до ресурсів і можливостей, а також активної участі жінок у процесах прийняття рішень. (с. 45).

Варто підтримати авторку у її підході, що гендерна нерівність є багатогранним явищем, яке пронизує різні аспекти суспільного життя. Вона впливає на можливості самореалізації людей без поділу за статтю, проте, її жертвами частіше стають жінки через історично сформовані стереотипи та системну дискримінацію. Для розуміння гендерної нерівності авторка аналізує її прояви за формами і на різних рівнях залежно від соціальних, культурних та економічних особливостей кожної країни. Доведено, що гендерна дискримінація є одним із найбільш гострих і видимих проявів гендерної нерівності. Фактично, вона виступає механізмом, який породжує та підтримує гендерну нерівність. Гендерна дискримінація порушує принципи рівності, закріплені в міжнародному і національному законодавствах, створює перешкоди для повноцінної участі жінок і чоловіків у суспільному житті. Водночас, гендерна дискримінація безпосередньо впливає на структуру суспільства через індивідуальний вимір і системний характер незалежно від рівня економічного, правового, соціального розвитку країни. (розділ 1.2.)

Обґрунтованим є авторський висновок, що форми гендерної нерівності, сформульовані Конвенцією про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW), проявляються по-різному в різних країнах, включаючи Україну та Велику Британію. Авторка досліджує певні форми гендерної дискримінації: у сфері праці; обмеженні доступу жінок до політичного життя; насильства проти жінок відповідно до норм національного законодавства України та Великої Британії. Доведено, що особливості прояву гендерної дискримінації в Україні та Великій Британії різняться: якщо в Україні дискримінація має переважно інституційний характер, то у Великій Британії частіше фіксуються приховані форми, зокрема розрив в оплаті праці, «скляна стеля» та професійна ізоляція жінок у технічних секторах. Логічним є висновок, що подолання гендерної

нерівності потребує комплексного підходу, який поєднує законодавчі ініціативи, освітні заходи, економічну підтримку та боротьбу з насильством. Взаємодія державних органів, громадських організацій та міжнародної спільноти може стати основою для досягнення суттєвих змін у забезпеченні рівності між чоловіками та жінками. (розділ 1.3.)

Важливим є твердження Соколовської Н.В., що Україна та Велика Британія здійснили істотні кроки у сфері правового забезпечення гендерної рівності, орієнтуючись на міжнародні стандарти, проте, якщо британська модель відзначається високим рівнем нормативної розвиненості та інституційного забезпечення, то українська – стикається з викликами у правозастосуванні, ресурсному забезпеченні та реалізації на практиці прийнятих зобов'язань. (розділ 2.3.)

Корисним є ретроспективний аналіз законодавства Великої Британії в частині формування та становлення прав людини з вектором дослідження гендерної рівності та дискримінаційних проявів. (розділ 2.3.)

Важливим є висновок авторки щодо наслідків впровадження у національне законодавство Великої Британії Закону про права людини (1998 рік). Не зважаючи на застереження щодо впливу на парламентський суверенітет, він трансформував британську правову систему, забезпечивши ефективний, безпосередній і більш доступний захист прав людини відповідно до європейських стандартів, зокрема посиливши боротьбу з дискримінацією та забезпечення гендерної рівності. (стор.157-159)

Не менш важливими для удосконалення правового регулювання гендерної рівності за законодавствами обох країн є й інші зроблені здобувачем висновки, а також пропозиції та рекомендації щодо внесення змін до чинного у цій сфері законодавства.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що сформульовані в дисертації теоретичні положення і висновки, а також практичні рекомендації можуть бути успішно використані в:

законотворчому процесі – з метою узагальнення міжнародно-правової практики з гендерних питань та забезпечення правового підґрунтя для адаптації цієї практики і розробки рекомендацій з удосконалення законів України та інших нормативно-правових актів, що регулюють гендерну рівність;

науково-дослідній роботі – для поглиблення теоретичних розробок і досліджень проблем забезпечення гендерної рівності у правових системах, а також для вдосконалення механізмів імплементації міжнародних стандартів гендерної рівності у національне законодавство України та порівняльного аналізу з правовою практикою Великої Британії (Акт впровадження у освітній процес та науково-дослідну роботу ВНЗ «Київський університет ринкових відносин» № 258 від 17.12.2024р.);

освітньому процесі – під час викладання курсів «Конституційне право», «Порівняльне конституційне право», «Міжнародне публічне право», «Міжнародний захист прав людини», «Теорія і історія прав людини», «Теоретичні та практичні проблеми приватного права» та інших правових спецкурсів, залежно від освітньої спрямованості закладу, у закладах підвищення кваліфікації державних службовців, а також під час підготовки підручників, навчальних посібників, довідкових і методичних матеріалів, монографій, присвячених проблемам забезпечення гендерної рівності, запобігання дискримінації за ознакою статі у сфері публічного управління, трудових відносин, освіти, охорони здоров'я та інших галузях суспільного життя (Акт впровадження у освітній процес та науково-дослідну роботу ВНЗ «Київський університет ринкових відносин» від № 258 17.12.2024р. та Акт впровадження у в освітній процес ПЗВО «Київський міжнародний університет» № 263 від 03.02.2025р.);

організаційній та аналітичній роботі – для розробки і впровадження заходів, спрямованих на забезпечення гендерної рівності в Україні, а також для виявлення причин неефективності окремих нормативно-правових актів у сфері гендерної рівності (Акт впровадження у практичну діяльність ДП "Центр судової експертизи та експертних досліджень" № 27 від 10.02.2025р.);

правозахисній діяльності – для забезпечення точного і правильного застосування міжнародного права та національного законодавства держав та для активізації правозахисної діяльності, а також для вдосконалення форм і методів цієї діяльності;

трудовій сфері – для розроблення механізмів мотивації компаній та суспільства в цілому для створення умов для кар'єрного росту жінок;

право-виховній роботі – для підвищення свідомості суспільства в напрямку розвитку гендерної рівності у країні.

Теоретичною основою дисертаційного дослідження стали наукові розробки таких українських і зарубіжних авторів, як: Alice Brown, Elise Gould, Esther Breitenbach, Fiona Mackay, Janette Webb, Jessica Schieder, Judith Butler, Michael Scott Kimmel, Shover M. J., М. Байдак, О. Бісюк, К. Восьний, Г. Герасименко, О.Дашковська, М. Дядюк, О. Коваль, Л. Магдюк, Г. Мамонова, Т. Марценюк, О. Матвієнко, Т. Мельник, Н. Оніщенко, Н. Пархоменко, О. Піжук, О. Руднева, Ю. Скібіцька, К. Чижмарь.

Нормативно-правова база дисертаційного дослідження охоплює широкий спектр міжнародних та національних документів, серед яких: Загальна декларація прав людини 1948 року, Статут ООН 1945 року, Конвенція ООН про запобігання злочинам геноциду та покарання за них 1948 року, Конвенція Ради Європи про захист прав людини й основних свобод 1950 року, Конвенція про політичні права жінок 1952 року, Конвенція про громадянство заміжньої жінки 1957 року, Конвенція про згоду на вступ у шлюб, мінімальний шлюбний вік та реєстрацію шлюбів 1962 року разом з відповідною Рекомендацією 1965 року, Конвенція ООН про рівну оплату праці для чоловіків і жінок за роботу однакової цінності 1951 року, Конвенція ООН про дискримінацію в галузі праці і занять 1958 року, Конвенція ООН про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти 1960 року, Декларація ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1963 року, Міжнародна конвенція ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 року, Міжнародний пакт ООН про громадянські та політичні права 1966 року, Міжнародний пакт ООН про економічні, соціальні і культурні права 1966 року,

Декларація ООН про ліквідацію дискримінації щодо жінок 1967 року, Міжнародна конвенція ООН про припинення злочину апартеїду і покарання за нього 1973 року, Декларація про захист жінок і дітей у надзвичайних ситуаціях та під час збройних конфліктів 1974 року, Декларація ЮНЕСКО про расу і расові забобони 1978 року, Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року, Декларація ООН про ліквідацію усіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії або переконань 1981 року, Декларація ООН про права осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин 1992 року, Декларація про викорінення насильства щодо жінок 1993 року, Пекінська платформа дій та Пекінська декларація 1995 року, Декларація тисячоліття ООН 2000 року, Цілі сталого розвитку 2016–2030 років (Порядок денний для сталого розвитку – 2030), а також законодавчі акти Великої Британії, такі, як: Великий реформний акт 1832 року, Закон про власність подружжя 1869 року, Третій реформний акт 1884 року, Закон про представництво народу 1918 року, Закон про представництво народу 1928 року, Закон про сімейні виплати 1944 року, Закон про рівну оплату праці 1970 року, Закон про дискримінацію за статевою ознакою 1975 року, Закон про рівність 2010 року, Закон про права людини 1998 року, Закон про відпустку у зв'язку з вагітністю та батьківство 1999 року, Закон про визнання гендерної ідентичності 2004 року, Закон про права працівників 1996 року, Закон про сексуальні злочини 2003 року, Закон про домашнє насильство, злочини та жертви 2004 року, Закон про шлюб 2013 року (Marriage Same Sex Couples Act 2013), Закон про захист від переслідування 2019 року (Stalking Protection Act 2019), Закон про домашнє насильство 2021 року (Domestic Abuse Act 2021), Закон про захист від сексуальних домагань у публічних місцях 2023 року (Protection from Sex-based Harassment in Public Act 2023), а також національне законодавство України, зокрема Конституція України, Загальна декларація прав людини 1948 року, Конвенція ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок» 1979 року, Конвенції МОП № 100 (1951 року), 111 (1958 року), 156 (1981 року), Закон України «Про охорону праці», Сімейний кодекс України, закони України «Про попередження насильства в сім'ї» 2001

року, «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» 2005 року, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» 2008 року, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї» 2008 року, «Про протидію торгівлі людьми» 2011 року, «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» 2012 року, Указ Президента України «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» 2005 року, постанови Кабінету Міністрів України «Про проведення гендерно-правової експертизи» 2006 року, «Про затвердження Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року» 2006 року, «Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року» 2013 року, які сукупно формують законодавче підґрунтя для забезпечення гендерної рівності, запобігання дискримінації та боротьби з насильством щодо жінок, тощо.

Емпіричну основу дослідження становлять статистичні узагальнення, словники, практика розгляду законодавчої бази України та Великої Британії, публікації засобів масової інформації, довідкові видання.

Стосовно наукової новизни дисертаційної роботи слід зазначити, що оскільки проведене здобувачем дослідження здійснене вже на створеній його попередниками науково-літературній базі як у сфері конституційного, адміністративного права, так і інших галузевих сфер правореалізації та правозастосування, дисертант сформулював наукові висновки та рекомендації, що відповідають сучасним завданням юридичної науки та практики правозастосування. Погоджуючись у цілому з усіма визначеними авторкою складовими новизни дослідження, доцільно акцентувати особливу увагу на деяких з них.

Зокрема це дослідження є першою науковою працею, в якій проаналізовано міжнародно-правові механізми регулювання гендерної рівності через систему

сукупностей конвенцій, угод та інших міжнародних актів, спрямованих на усунення дискримінації та забезпечення рівних прав і можливостей для осіб незалежно від статі та сформульовано підґрунтя для подальшого вдосконалення правового регулювання гендерної рівності в Україні з урахуванням досвіду Великої Британії.

Ґрунтуючись на розв'язанні зазначеного наукового завдання, сформулювали такі висновки і пропозиції *уперше* теоретично проаналізовано та охарактеризовано генезис розвитку правового регулювання гендерної рівності у Великій Британії; виявлено особливості формування правового регулювання гендерної рівності у Великій Британії; встановлено, що активне застосування міжнародної співпраці для розв'язання проблеми сприяло поліпшенню ситуації щодо гендерної рівності в Україні та Великій Британії. Зокрема, в Україні міжнародна співпраця проявилася у впровадженні міжнародних стандартів через участь у програмах ООН, Раді Європи, ОБСЄ, а також шляхом імплементації положень Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та інших міжнародних актів. У Великій Британії міжнародні зобов'язання, зокрема прийняття норм Європейської конвенції з прав людини, ратифікація численних конвенцій ООН, а також участь у глобальних ініціативах зі сприяння правам людини, стимулювали прийняття базових актів у сфері забезпечення рівності – таких, як: Закон про дискримінацію за статевою ознакою (1975 року), Закон про рівність (2010 року) тощо. *Удосконалено:* підхід до особливостей розвитку гендерних стереотипів в Україні та Великій Британії з огляду на історичну частину формування гендеру в суспільстві; розуміння сутності понять «гендер», що є конструкцією концептуальною, заснованою на досвіді, що є одночасно індивідуальною та суспільною, крос-культурною та специфічно культурною, фізичною, духовною та політичною; та «гендерна рівність», що містить рівні права, рівні можливості, забезпечення рівних умов для реалізації цих прав та можливостей, а також збалансований стан гендерних відносин, у якому принцип рівних прав і можливостей може бути повністю реалізований; підхід щодо переліку головних ознак, які характеризують гендер та гендерну рівність.

В дисертації Соколовської Н.В. містяться ряд інших положень, висновків та пропозицій, за умови запровадження яких до національного правового простору буде вирішено ряд важливих задач теоретичного та практичного спрямування, що є ознакою цілісності, завершеності та значимості наукової новизни отриманих результатів дослідження.

Здобувачем розроблено й інші наукові положення, які є новими для теорії права, а також варто підтримати розроблені здобувачем пропозиції та рекомендації щодо внесення змін до чинного законодавства у досліджуваній сфері.

Дисертація носить завершений характер, мета дослідження досягнута, завдання роботи виконані.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та повнота викладу одержаних результатів в опублікованих працях. Дисертація є самостійною науковою працею, що відображає результати проведеного дослідження. Сформульовані теоретичні положення, висновки та пропозиції були одержані дисертантом унаслідок аналізу та безпосереднього використання в роботі науково-інформаційних, нормативно-правових джерел і матеріалів щодо визначення стану гендерної дискримінації на сьогодні та зосередження на найкращих міжнародних практиках, оскільки вони є прикладами найефективніших законів та керівних принципів.

Основні положення роботи знайшли відображення в 5 наукових статтях, а також у 6 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Усе вищезазначене дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота Соколовської Н.В. написана на високому теоретичному рівні, має значну наукову та практичну цінність. Авторкою сформульовані положення, що мають важливе значення для визначення підходів для розуміння стану гендерної дискримінації на сьогодні та зосередження на найкращих міжнародних практиках, оскільки вони є прикладами найефективніших законів та керівних принципів.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Оцінюючи в цілому позитивно дисертацію Соколовської Н.В. водночас доцільно звернути увагу на

питання, які можуть слугувати предметом додаткових пояснень з боку дисертанта або ж дискусії при захисті дисертаційної роботи:

1. Дисертантка зосереджує свою увагу на дискусіях про соціальні наслідки дискримінації та її поділ на «негативну» й «позитивну». "Якщо негативна дискримінація передбачає обмеження прав, то позитивна – спрямована на створення переваг для вразливих груп. Варто додати, що обидва види можуть мати як пряму, так і непряму форму: у першому випадку – це норми права, у другому – усталені соціальні практики." (стор.48) Враховуючи, що Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW), 1979 року не дає прямої класифікації форм дискримінації, однак у її положеннях та в практиці Комітету CEDAW виділяються ключові форми дискримінації, які охоплюють різні аспекти правового, соціального та культурного життя, доцільним та логічним було б розкрити прояви наступних видів дискримінації: системної (структурної); множинної (перехресної); дискримінації за ознакою статі в публічному і приватному житті тощо. Очевидним постає питання про те, які прояви свідчать про вищезазначені форми дискримінації, а відтак і розроблення механізму їх усунення. На жаль, на зазначене питання авторкою відповіді в межах здійсненого дослідження не надано;

2. Гендерна рівність, як абсолютно справедливо, зауважує авторка дисертаційного дослідження впливає і проявляється щодо людей обох статей: чоловіків та жінок. Принцип гендерної рівності реалізується щодо всіх груп осіб, незалежно від статі, і визнає дискримінацію щодо чоловіків. Зауважимо, що гендерна дискримінація чоловіків - це випадки, коли особи чоловічої статі зазнають нерівного, обмежувального або несправедливого ставлення на основі своєї статі. У роботі основну увагу приділено дослідженню гендерної рівності жінок, зокрема, при аналізі міжнародного та національного законодавств акцент зроблено на проблемах дискримінації осіб жіночої статі. За наявності кількох прикладів гендерної дискримінації чоловіків у дослідженні, цей аспект розкрито

не повною мірою. Для більш цілісного підходу до теми гендерної рівності доцільно додатково розглянути питання дискримінації чоловіків.

3. Авторка приділяє увагу повноваженням омбудсмана (в Україні - Уповноважений Верховної Ради України з прав людини), який відіграє важливу роль у запобіганні та протидії гендерній дискримінації, забезпечуючи контроль за дотриманням принципу рівності у всіх сферах суспільного життя. (стор. 124-126) На відміну від України, де існує єдиний Уповноважений з прав людини, у Великобританії система більш децентралізована. На жаль, авторкою не досліджується питання прав та обов'язків омбудсмана у Великій Британії. Зауважимо, що розкриття цього питання є необхідним як з порівняльною метою (співставлення повноважень в Україні та Великій Британії), так і у світлі наукового дослідження системи інституту омбудсмана у Великій Британії, яка функціонує у вигляді декількох спеціалізованих установ, що виконують функції захисту прав людини.

Висловлені зауваження характеризують складність досліджених проблем, багато в чому мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи Соколовської Н.В., а здійснений авторкою творчий пошук заслуговує на підтримку.

Наявність дискусійних питань, насамперед, характеризує складність і актуальність досліджуваної теми та власний підхід до її розгляду дисертантом. В дослідженні авторці вдалося досягти його мети. Дисертація Соколовської Н.В., логічно побудована, оформлена відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, а її положення викладено чіткою і зрозумілою мовою.

Розглядувана дисертація містить раніше не досліджувані наукові положення та отримані особисто авторкою нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності має важливе науково-прикладне значення. Пропозиції та рекомендації, викладені у дисертації, можуть бути використані для удосконалення чинного законодавства та практики його застосування.

Викладене дозволяє зробити висновок, що дисертація **«Правове регулювання гендерної рівності за законодавством України та Великої**

Британії» є за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, достовірністю, науковою та практичною значущістю здобутих результатів, а також за кількістю і якістю опублікованих праць та за оформленням відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор – **Соколовська Наталя Вікторівна** – заслуговує на присудження їй за результатами публічного захисту ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук, доцент

завідувач кафедри права

ВНЗ «Київський університет

ринкових відносин»

Н.В.Загрішева